

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Dub. I. Quodnam fuerit vniuersim opus quintæ & sextæ diei: & in specie quomodo homo ad imaginem & similitudinem Dei factus sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Q V Æ S T I O V.

De operibus quintæ & sextæ Diei; nimirum animalium, ipsiusque hominis productione.

S. Thomas I. p. q. 71. & 72. item à q. 90. vsque ad q. 102.

Absoluetur hæc quæstio duabus dubitationibus. I. Quodnam fuerit vniuersum opus quintæ & sextæ diei: & in specie quomodo homo ad imaginem & similitudinem Dei factus sit. II. Quenam fuerit conditio hominis in statu natura integræ & incorruptæ. Quibus denique addetur Synopsis totius opificij sex dierum, ad textum Moÿsis Genes. 1. accommodata.

D V B I V M I.

Quodnam fuerit vniuersum opus quintæ & sextæ diei; & in specie quomodo homo ad imaginem & similitudinem Dei factus sit.

S. Thomas I. p. q. 71. 72. & 93.

TRia sunt opera horum dierum, vt constat ex Genes. 1. v. 20. Primum sunt aquatilia, & volatilia omnia, quinto die ex aquis producta; secundum sunt omnia animantia terræ rationis expertia sexto die ex terra producta; tertium est homo ad imaginem & similitudinem Dei factus eodem die sexto: cuius ordinis rationem iam exposuimus supra quæst. 4. dub. 2. Duo vero opera, non solum virtute, vt Augustinus dicebat, sed actu & formaliter designatis diebus fuisse producta; & quidem aqua & terra ad eorum productionem proxime quidem non nisi materialiter concurrentibus, patet ex ijs, quæ in simili, dicta sunt quæst. 4. dub. 1. & fufius prosequitur S. Thomas cit. q. 71. & 72.

Quibus positis, circa eadem duo opera priora, quæritur primo, quare inter opera vtriusque; quintæ nimirum, & sextæ diei, numerentur reptilia. Respondeo breuiter cum S. Thoma cit. q. 71. art. vn. quinto die fuisse producta reptilia aquatica, vt iuxta versionem LXX. & latini Interpretis nostri sunt pisces omnes; qui cum pedibus & alis careant, repræsentare quodammodo in aquis videtur, tamen hoc præcipue tribui possit ijs, qui pinnulis velut alis destituuntur, vt sunt murena, anguilla; sexto autem die fuerunt producta reptilia terrestria, vt serpentes, crocodili, lacerti, &c. quæ propterea reptilia terræ dicuntur. De qua re Hugo lib. añot. in Gen. c. 7. & Bonaentura in 2. d. 15.

Secundo quæritur, quare productio aquatiliû & auium, aqua tribuatur; cum tamen terrâ potius consistare videantur. Ad hoc respondet sanctus Thomas cit. quæst. 71. art. vn. ad I. Corpora auium & piscium posse dupliciter considerari, vno modo secundum se; & sic necesse est, inquit, quod in eis magis terrestris elementum dominetur: quia ad hoc, vt fiat con- temperatio mixtionis, in corpore animalis, necesse est, quod quantitatiue abundet in eo elementum, quod est minus actiuum, scilicet terra. Sed si considerentur secundum quod sunt nata moueri talibus moribus; sic habent affi-

nitatem quandam cum corporibus, in quibus mouentur, & sic eorum generatio hic describitur.

Sed quia obijci mox poterat, ea ratione auium productionem aëri, non aquis attribuendam fuisse, respondet ibidè ad 3. aëris elementum, quia insensibile est, per se (ac scorim) à Moÿse non connumerari, sed cum alijs; & quidem quoad partem superiorem cum cœlis; quoad inferiorem cum aqua. Ad di potest, aquam à Moÿse etiam hoc loco generatim accipi, pro substantia diaphana & liquida, præterquam quod aër terræ propinquus, multis vaporibus & aqueis exhalationibus abundat.

Omitto quod Caictanus, Catharinus, Vielmus, & ferè Pererius in hunc locum, existimant, genuino scripturæ sensu, & iuxta veritatem hebraici textus, non significari aues ex aquis productas. Quod non probatur: quia nostra lectio cuiuslibet alteri textui præferenda sane alium sensum non admittit; iſque communi SS. Patrum & Doctorum sententiâ hætenus comprobatus fuit, à quo non est recedendum: præsertim quando ipsa etiam Ecclesia eum sensum in cõlueto hymno exprimit: Magna Deus potentia, qui ex aquis ortum genus, partim remissus gurgiti, partim leuatus in aëra, vt recte etiam notauit Gregorius de Valentia disp. 5. quæst. 3. punct. 5.

Nec obstat illud Genes. 2. vers. 19. Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli. &c. Nam præterquam quod Valentia loc. cit. cum Augustino lib. 9. super Gen. c. 1. illud, de humo, solum ad animantia terræ spectare existimat, facile est ex dictis cum S. Thoma respondere, volatiliû productionem vtrique elemento, tam terræ, quam aquis, tribui posse, siue diuerso respectu, vt dictum, siue quia ex vtriusque elementi materia magna ex parte constant.

Tertio quæritur, vtum omnia animalia aquatilia & terrestria duobus hisce diebus à Deo fuerint producta, & quid de amphibijs sentiendum; Respondeo, producta fuisse omnia animalia, quæ

& ex

& ex femine generantur; & virtutem generati-
uam ad simile sibi progignendum habent; secus
est de ijs, quæ vel non nisi ex coitu diuersæ speciei
animalium generantur, nec adeo vim habent ad
generandum sibi simile, vt sunt muli, vel quæ
iuxta naturas rerum, primum non nisi ex putre-
factione seu excrementis aliorum animalium ge-
nerantur, vt sunt pediculi, pulices. &c. hæc enim
tunc non actu, sed in potentia solum fuerunt
producta, vt bene docet S. Thomas quest. 72. art.
vn. ad 5. Amphibia autem ad ea reducuntur, cum
quibus maiorem habent conformitatem, iuxta
tundem q. 71. ad 4.

8. Iam vero quod speciatim ad hominem attinet,
difficultas est, circa illud, quod homo dicitur
factus ad imaginem & similitudinem Dei; de qua te-
quæritur primo, quo sensu generatim homo di-
catur ad imaginem Dei; an quod homo sit imago
Dei; an quod Deus sit imago hominis. Respon-
deo cum Sancto Thoma quest. 93. articulo. 5. ad
4. hominem dupliciter ad imaginem Dei factum
dici posse; primum vt vocula *Ad designet* termi-
num *factiois*, vt sit sensus. *Faciamus ita homi-
nem, vt sit imago nostra*: Secundo, vt vocula, *Ad
imaginem*, significet causam exemplarem, ita vt
imago dicatur Deus ipse seu natura diuina, velut
exemplar, ad cuius similitudinem homo factus
est. E quibus tamen prior sensus magis probatur:
quia essentia diuina non nisi abusive & improprie
imago dicitur, secundum quod imago ponitur pro exem-
plari, vt ait S. Thomas ibidem.

9. Secundo quæritur, in quo hæc ratio imaginis
Dei, quam homo habet, potissimum consistat.
Respondeo, exeluso Anthropomorphitarum er-
rore, superius refutato, disp. 2. quest. 3. dub. 1.
qui eam imaginis ratione in corporis figura & li-
neamentis constituebant; & rationem imaginis
proprie positam esse solum in mente, seu anima
hominis, vt docet S. Thomas cit. quest. 93. a. 6.
& tradunt communiter SS. Patres, Basiliius ho-
mil. 10. Hexaem. Gregorius Nyssenus orat. in
illud, *Faciamus hominem*, Ambrosius lib. 6. Hexa-
em. cap. 8. & Augustinus in Psal. 48. conc. 2. et si
de hac re dubitauerit Epiphanius cont. hæres. 70.
Quod hoc modo declaratur & probatur. Quia
ad imaginem duo requiruntur, nimirum primo,
vt sit facta ad aliquam imitationem seu similitu-
dinem alterius; quare ouum ouo quidem simile
est, sed vnum alterius imago non dicitur: secun-
do, vt habeat similitudinem cum illo, a quo ex-
pressum est, non tantum genericam; sed etiam
aliquo modo specificam; siue secundum speciem
essentialem vtri que communem; quo modo filius
dicitur imago sui Patris; siue secundum aliquod ac-
cidens proprium speciei; & praeceptum secundum figuram,
sicut hominis imago dicitur esse in eo pro. Quia igitur
anima & mens hominis & ad imitationem essen-
tia diuina velut cause exemplaris rerum omnium
facta est; & simul etiam peculiarem quandam eum
Deo similitudinem habet, secundum ipsam suam
rationem specificam, naturam scilicet intelligentis,
vtri que analogice communem, idcirco vere dicitur
imago Dei.

10. Res cætera vero, quia tantum habent quandam

cum Deo similitudinem, secundum rationem ge-
nericam; vel quia sunt; vel quia sunt & viuunt,
&c. idcirco effectus quidem Dei, & vestigia dicitur,
sed non imagines Dei; sicut etiam vermis ex
homine prognatus non dicitur imago hominis, vt
pluribus declarat S. Thomas q. 93. a. 2. Secus est
de Angelis, qui cum quoad perfectionem intelli-
gendi hominem superent, perfectius etiam ratio-
nem imaginis Dei participant, quam homo; et si
neuter cum plena & exacta perfectione, sed solum
imperfecte; quia ad perfectam similitudinem spe-
cificam & essentialem non perueniunt, sed infini-
te nihilominus a Deo distant; vt docet idem S.
Thomas cit. q. 93. a. 1. & 3.

Tertio quæritur, Vtrum sit in homine imago
Dei, solum quatenus secundum essentiam vnaus,
an etiam quatenus trinus est in personis. Respon-
detur cum S. Thoma cit. q. 93. a. 5. hominem vtro-
que modo esse ad imaginem Dei; priori quidem
modo, considerando vniuersam rationem naturæ
intelligentis; vt quæ sit præcedenti dictum; ea e-
nim omnibus personis secundum essentiam com-
munis est: posteriori vero considerando in ipsa
mente, seu anima hominis, tres re vel ratione di-
stinctas perfectiones; siue quia in homine cerni-
tur principium Verbi, Verbum, & Amor ab vtro-
que præcedens, quo modo eam imaginis rationem
declarat S. Thomas cit. q. 93. a. 6. & ante illum S.
Augustinus 9. de Trinit. cap. 4. vbi assignat ima-
ginem Dei in anima secundum hæc tria, quæ sunt
mens, notitia, & Amor: siue quia in homine sunt
memoria, intelligentia & voluntas, vt docet idem
Augustinus lib. 10. de Trinit. cap. 3. & 4. Quan-
uis autem imago Dei inueniatur in anima primo
& principaliter secundum actus, prout ex notitia,
quam habemus, cogitando interius Verbum for-
mamus; ac præcipue notitiam ipsius Dei, iuxta
Augustinum lib. 14. de Trinit. cap. 1. deinde ve-
rò ex hoc Verbo in amorem, eiusdem Dei potissi-
mum; prorumpimus; nihilominus tamen, quia
principium actuum sunt habitus & potentia, animum quodam
autem virtualiter est in suo principio; secundario est, quasi
ex consequenti imago trinitatis potest attendi in anima se-
cundum potentias, & præcipue secundum habitus, prout
scilicet in eis actus virtualiter existunt, vt docet S. Tho-
mas q. 93. art. 7.

Eadem similitudo hominis eum sanctissima Tri-
nitate colligitur ex illis verbis Genes. 1. v. 26. *Faci-
amus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*; quæ
quem esse sermonem nõ Dei cum Angelis, sed Pa-
tris eum Filio & Spiritu sancto (non vocalem in-
assumpto corpore, vt male existimauit Bugubinus
in sua Cosmopœcia, & Hieronymus Oleaster in
cap. 1. Genes. sed intelligibilem) tradunt com-
muniter SS. Patres, Gregorius Nyssenus orat. in
illud, *Faciamus hominem*, Ambrosius li. 6. Hexaem.
cap. 8. & Augustinus 12. Trinit. cap. 6.

Quarto quæritur, an, & quo modo ratio simi-
litudinis, ad quam homo factus dicitur, distingua-
tur à ratione imaginis. Respondeo cum S. Thoma
cit. q. 93. a. 9. post Augustinum lib. 83. q. 5. 1. di-
stingui; & quidem dupliciter, primo vt similitu-
do sit præambula & prior imagine, tanquam ratio
communis in imagine inclusa, cum sit de ratione
cuius-

cuiusq; imaginis, vt sit ad similitudinem exemplaris facta, vti dictum est. Secundo, vt sit aliquid ratione posterius, & quasi perfectio superaddita comuni rationi imaginis, ita vt dicat peculiarem expressionem & perfectionem imaginis; quo modo dicimus vnam imaginem esse prototypo similiorem, quam alteram; aut vnam absolute similem, alteram non ite. Et hoc posteriori sensu similitudo loc. cit. additur ad imaginem, significans similitudinem gratie, perficiendam in gloria. Quia vt dicit Damascenus l. 2. c. 13. *Id quod est secundum imaginem, & intellectu significat, & arbitrio liberum, per se potestatum: quod autem secundum similitudinem virtutis, secundum quod homini possibile est, habere similitudinem.* Et ad idem refertur, inquit S. Thomas, quod similitudo dicitur ad dilectionem virtutis pertinere. Non enim est virtus sine dilectione virtutis.

14 Ex quo sequitur, omnes quidem homines esse ad imaginem Dei; vt docet idem S. Thomas q. 93. a. 4. quandoquidem ratio imaginis in ipsa natura mentis seu anime posita est, vt dictum; sed ad similitudinem Dei speciali ratione & sensu, quem scriptura citato loco Genesis intendit, solummodo esse iustos. Quod etiam tradit Origenes l. 3. peri archion cap. 6. Basilius homil. 10. in Hexaem. Gregorius Nyssenus orat. in illud, *Faciamus hominem.* Theodoretus q. 20. in Genes. & Theologi cum Magistro in 2. dist. 16. Quanquam Patres nonnunquam etiam imaginem Dei ita interpretentur, vt eam, in gratia Dei positam, ac peccatum amitti asserant; quod tamen in Origene improbat Epiphanius epist. ad Ioann. Hierosolymitanum & haeresi 78. & ex parte etiam retractat Augustinus l. 2. Retract. cap. 24. Plura de his reb; Pererius tom. 1. in Genes. lib. 4. & S. Thomas locis citat. & quest. 92. vbi speciatim de formatione mulieris ex costa Adami agit; asserens a. 3. cam costam in Adamo fuisse, supra conuictum numerum costarum; nec adeo eius loco nisi carnem, vt loquitur scriptura, restitutam: et si alij aliter; male quidem Caietanus Genes. 2. asserens, Eum non vere & proprie, sed solum metaphorice productam fuisse ex costa Adami: quod parum tutum in fide censet Molina disp. 24.

D V B I V M II.

Quenam fuerit conditio hominis in statu naturae integrae & incorruptae.

S. Thom. 1. p. q. 94. vsque ad q. 102.

1 PROsequar tantum potiora; & paucis quaestibus rem breuiter declarabo. Queritur primo; qua scientia primus homo in statu Innocentiae fuerit praeditus. Respondeo cum S. Thoma q. 94. Adamum fuisse conditum cum perfectissima scientia; quamuis enim non habuerit cognitionem quidditativam vel intuitiuam Dei; nec quidditativam Angelorum; tamen eos cognitione naturali abstractiua multo cognouit apertius, quam ab vilo homine cognosceantur, vt cum Sancto

Thoma hic q. 94. artic. 1. & 2. habet communis. Deinde per fidem cognouit Adam tantum Deum; vt auctorem bonorum supernaturalium; ipsamque sanctissimam Trinitatem; tum Incarnationem Verbi, quoad substantiam; adeoque mysterium coniunctionis Christi & Ecclesiae; vt ex communi docet S. Thomas 2. 2. quaest. 2. articulo 7. & forte etiam casum & ruinam Angelorum, vt docet Catharinus in cap. 1. Genes. & probabile censet Pererius lib. 5. in Genes. & Gregorius de Valentia disputat, 7. quaest. 2. pun. 1. Tertio habuit scientiam per accidens infusam omnium rerum naturalium; quatenus vel ex primis principijs per se notis sciri possunt, vel ad alios erudiendos & gubernandos sciri debent; quicquid de scientia elementorum & corporum caelestium, sine causa negarit Caietanus q. 94. a. 3. non autem cognouit numerum arenae maris, aut secreta cordium, & similia; vt ex communi docent S. Thomas cit. q. 94. a. 3. & Doctores in 2. d. 2. 3. Neq; vero illa scientia fuit specie diuersa a nostra; cum solum differret per accidens, ratione modi eam acquirendi, vt cum Caietano cit. a. 3. recte Valentia loc. cit.

Denique ad perfectionem eius scientiae pertinet, quod Adam, dum ex statu Innocentiae per peccatum mortale non excidit, nullam in re potuit decipi; probabilibus solum vt probabilibus; & cum modo probabilitatis, non absolute assentiens, vt in simili de Angelis dictum, & docet S. Thomas cit. quaest. 94. articulo 4. post Augustinum lib. 3. de lib. arbit. cap. 12. vti ait: *Approbare vera pro falsis; non esse naturam instituti hominis, sed poenam damnati.* Quare nec Eua prius fuit a serpente decipita; quam in ea esset amor propriae potestatis, & quaedam de se superba praesumptio, vt cum S. Augustino lib. 10. Genes. ad lit. capit. 30. docet S. Thomas cit. articulo 4. ad 1. Quae omnia fere colliguntur ex illo Eccles. 17. v. 5. vbi de primis parentibus dicitur: *Cor dedit illis cogitandi, & disciplina intellectus repleuit illos. Creauit eis scientiam spiritus, sensu impleuit cor illorum; & mala, & bona ostendit eis: posuit oculum ipsorum, super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum &c. vt magnalia enarrant operum illius.*

3 Queritur secundo; quanam fuerit conditio hominis in statu innocentiae, quoad voluntatem, adeoque gratiam & iustitiam. Respondeo, hominem in eo statu fuisse conditum cum gratia iustificante; ipsaque, quam vocant, iustitia originali. Ita ex communi docet S. Thomas q. 95. a. 1. post Augustinum lib. 12. de ciuit. Dei capit. 9. et si de hac re perplexo locutus fuerit Magister in 2. dist. 23. & auctor libri quaest. veteris & noui testamenti quaest. 123. & colligitur ex illo Eccles. 7. versu 30. *Deus hominem fecit rectum. Quae rectitudo in hoc consistebat, quod & ratio subdebatur Deo; rationi vero inferiores vires; (ita vt in appetitu nulla esset rebellio aduersus spiritum) & anima corpus: & quibus prima subiectio erat causa & secunda & tertia.* Quamdiu enim ratio manebat Deo subiecta; etiam inferiora rationi subiciebantur, vt cum Augustino lib. de natura & grat. capit. 15. & de corrept. & grat. cap. 11. docet S. Thomas ibidem.